

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА
Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

† КИРИЛ
ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

НАДГРОБНО СЛОВО

ПРОИЗНЕСЕНО В СТОЛИЧНАТА КАТЕДРАЛА „СВ. НЕДЕЛЯ“
ПРИ ОПЕЛОТО НА ПРОТОИЕРЕИ КИРИЛ ВЕЛЕВ, 8 МАРТ, 1960 Г.

„Живеем ли — за Господа живеем, умираме ли — за Господа умираме; следователно, живеем ли, или умираме — Господни сме“ (Римл. 14:8).

Тия думи на св. ап. Павел изразяват християнското отношение към живота и смъртта. В живота и в смъртта християнинът е Господен. Ние разбираме какво значи животът ни да принадлежи на Христа, т. е. да не бъде чужд на Христа, а все повече да се доближава до Него, да отразява светлината на Неговия Божествен Дух. Животът в Христа е богат с плодовете на Светия Дух (Гал. 5:22), а това е благо, както за оня, който ги е постигнал, тъй и за всички люде, в досег с които е бил добрия християнин.

Който в живота си се е стремил да бъде Господен, той и в смъртта си Нему принадлежи, защото животът му е бил поприще на вечността. О, колко това е гайнствено и велико! Умираме ли — да бъдем в Христа, то ще рече още приживе да сме прекрачили прага на отвъдната вечност.

Ние вървим пътя на вечността. Отсам, на земята, измерваме вечността с часове, дни и години. А след тия часове, дни и години се разстила пак безпределна вечност. Затова християнинът не трябва да мери живота си с часове, дни и години, с тия бързолетни мигове на вечността, а още отгук да навлиза в безпределното време през беглите негови земни сенки.

Веднаж пророк Исаия чул глас: „Разгласяй! — Какво? Гласът отвърнал: — Всяка плът е трева, и всичката ѝ красота е като полско цвете.“ (Ис. 40:6). Това е действителността на живота извън вечността. И прави са думите на древния мъдрец, който е написал, че животът е едно мигновение между две вечности. Миг е, който, едва пламнал, тутакси угасва.

А тоя блеснал миг се изживява от нас човешките като дълга земна съдба на скърби и радости. Дълга ни се струва тая съдба, докле не стигнем залеза на нашия жизнен миг. Тогава разбираме, че времето на нашата земна съдба, на радости и скърби, е преминало неусетно бързо, бързо като миг.

Колко много радости и скърби обагрят времето на нашата земна съдба! Но дали скърбите не са повече? Отвсъде ни брули вятър, макар да копнеем за тих заслон. Догде ни очи държат, пред нас се вие пътят на недогледен блян. Не сме ли срещали из пътя радостни люде, на които сърцето скоро се

разридава, защото е духнал есенникът и запял тъжна песен? Такава е всяка земна съдба. Листа се ронят, есенни листа капят.

Каква безутешност! Смъртта ще победи всекиго, който иска да се бори срещу нея със средствата на земята. Но тая безутешност не ще ослани ония сърца, които живеят във вечността, защото те са победители, тъй като и в живот и в смърт са Христови. Безутешността не хвърля мрачната си сянка върху ония души, които имат утехата на вярата. Те са изживявали мига на своя живот като пращинка от вечността; те са били във вечността и са живяли с Вечния — с Бога.

„Знаем, че когато земното наше жилище, тая хижа, се разруши, ние имаме от Бога дом на небесата, жилище неръкотворно, вечно“ (2 Кор. 5:1).

Колко светла е тая надежда, колко ведра радост носи нашата вяра! Сред безутешността ведрина полъхва, защото в живота и в смъртта сме Господни.

С такава ведрина на вярата, която ни вдъхва упование в Божията несекваща милост, стоим и сега пред смъртните останки на нашия скъп брат, починалият в Господа протоиерей Кирил. И ние вярваме, че той е преминал в отвъдния живот, дете ще бъде приет от Божията любов.

Покойният протоиерей Кирил бе роден в родолюбива и верующа Копривщица. Дете на бедни родители, с мъка, при големи лишения, той завършва първоначалното си образование, подире постъпва в Пловдивската духовна семинария, която завършва с отличие, а след това получава двойно висше образование. Той бе известно време учител в Софийската духовна семинария, а след туй се посвети на свещеническо служение, за каквото се бе готвил. Покойникът бе един истински даровит човек, с редки интелектуални способности и прекрасен музикален дар. Но над всичко стоеше неговата дълбока вяра, в която не е имало никога колебание. С нея той живя до последния миг на живота си, въпреки многото страдания, през които премина, особено докле боледуваше. Само непълнен ден преди смъртта си от одъра на своята тежка болест вдигаше молитвено ръце към небето и с висок глас молеше Бога: „Християнския кончини

живота нашего, безболезнени, непостидни, мирни, и доброго ответа на страшнем судищи Христове, просим“. А след туй много пъти като рефрен повтаряше: „Просим, просим, просим...“

Скръбни сме всички, събрани около смъртния одър на скъпия покойник, а най-вече са скръбни неговата съпруга и детето му. Можем ли да не тъгуваме, кога близък човек се отделя от нашата среда, и ние вече няма да го видим тук на земята? Много са връзките, които с обич ни свързват с нашите близки. Затова и всяка временна раздяла всякога бива скръбна. А колко по-скръбна е тая раздяла, която смъртта създава!

Но нали нашата скръб е утешена от светлината, която идва от вярата, от нашата жизнерадостна вяра, що утвърждава радостта на живота? Тя ни учи на взаимна обич, която не трябва никога да секва. И понеже християнската вяра ни учи, че няма смърт, но преминаване от тукашния живот в отвъдния, т. е. една несекваща вечност, то

и любовта ни не трябва да секва, а всякога да продължава все тъй радостна, каквато е била в нейния най-пълен разцвет. Верующият християнин обича своя скъп покойник, както го е обичал приживе, защото той има отношение към него като към жив човек. Това отношение се освежава и усилва чрез молитвата към Бога, най-силният момент в която е прощението да прости и благослови Бог скъпия покойник със Своите отечески щедрости.

Да се молим прочее на Бога да приеме душата на скъпия покойник отца протоиерея Кирила в Своите селения. Да прости всичките му грехове, каквито като човек е сторил, защото „нест човек иже жив будет и не согрешит“. На съпругата и детето на покойния Всемилолюбивият Бог да даде Своята бащинска утеха, а да утеша и всички близки, които с обич изпровождат от тукашния свят упокоения в Господа наш брат. Амин.

† Макариополский Епископ НИКОЛАЙ

Светият кръст Христов

(ПО СЛУЧАИ НЕДЕЛЯ КРЪСТОПОКЛОННА)

„А на мене да не ми дава Господ да се хваля, освен с кръста на Господа нашего Иисуса Христа“ (Гал. 6:14).

Когато дърводелецът е правил кръста на Господа Иисуса, едва ли ще му е минавало през ума, че тия две напречно сковани от него дървета ще станат знаме на една нова религия, на едно ново всемирно общество; че това наказателно средство ще бъде предмет на изключителна благоговейна почит и прослава. Ония, които викаха на Пилата: „Разпни, разпни Го!“ (Иоан. 19:6), едва ли са подозирали, че тъкмо чрез кръстната смърт Христос ще бъде възвеличен и ще влезе в славата Си (Мат. 16:27; Лука 9:26). Когато войниците сплетоха венец от тръни и го наложиха върху главата на Иисуса (Иоан. 19:2), не ще да са мислили, че с това те увенчават Господаря на цялата вселена. А когато Пилат поръчал да поставят на кръста Христов надпис: „Иисус Назорей, Цар Иудейски (Иоан. 19:19),“ навярно не е предполагал, че с това той прокламира за цар Оногова, царството на Когото няма да има край (Лука 1:33).

Кръстът стана знаме на Сина Човечески (Мат. 24:30), герб на Неговата църква, емблема на християнството, отличителен знак на принадлежност към нея.

Кръстът сумира цялото Христово благовестие (1 Кор. 1:17); той е средоточие на християнското вероучение, върхна точка и завършек на извършеното от Христа човешко спасение.

Кръстът, станал тъй свой и присъщ на християнството, няма обаче християнски произход; първоначално той е бил употребяван у римляните като средство за жестока и позорна смърт на вулгарни престъпници. Поради това кръстът е бил символ на унижение, мъчителна казнь и позор. Той е извиквал ужас и отвращение. Цицерон изказва възмущението си от това, гдето управителят на една провинция разпнал на кръст един римлянин. Цицерон изтъква разпъването като най-черно и ужасно нещо, което е могъл да роди човешкият ум и той протестира против тоя начин на осъждане на

смърт, понеже накърнява обществената свобода и величието на империята.

Разпъването на кръст е било непознато у евреите. За най-тежки престъпления у избрания Божи народ била налагана смърт чрез убиване с камъни и обесване (Второз. 21:22—23). Странно, обаче — в своето ожесточение към Христа те поискали за Него от Пилата възможното най-позорно и мъчително наказание, каквото сами те не прилагали.

Страшна и мъчителна е била кръстната смърт, особено ако разпнатият е бил прикован! Неестественото положение на тялото, увисването на трупа върху прободените с гвоздеи ръце и нозе, загубата от кръв, високата температура и свързаната с нея мъчителна жажда — всичко това причинява адски страдания! Към телесните страдания се прибавят и нравствени, причинени от хулите и подигравките на тълпата.

Ето на каква жестока и позорна смърт е бил осъден Богочовекът Иисус Христос! Колко трудно е от тук да се приеме една проповед за един Бог, Който е бил разпнат и умрял от позорна смърт! Тая проповед е препънка не само за един езически философ като Целс; тя, по думите на св. ап. Павла, е съблазън за иудей и безумство за елини (1 Кор. 1:23). Но тук е и тайната на Христовия кръст! Ако въплощението на Бога е велика тайна на благочестието (1 Тим. 3:16), то върхът на тая тайна е кенозисът (изтощението, унижението, снизхождението) на Бога в разпятието... И колко трудно е, наистина, за нашата немощ в лицето на Разпнатия да видим Единородния Син Божий! Знаейки нашата немощ, Христос искаше да предпази от съблазън поне ония, които щяха да бъдат проповедници на тая тайна и затова ги направил свидетели на Своето Преображение, на Своята божествена слава, та когато после те ще Го видят, да разберат драговолното Му страдание и да про-

повяждат на света, че Той наистина е сияние на Бога-Отца (Тропар на Преображение).

Кръстът Христов скрива и разкрива тайната на Божията премъдрост. Скрива я за ония, които не могат и не искат да видят в кръста повече от едно средство за мъчителна смърт, а в Христа — един само злодей, който страда за собствени престъпления. Христовият кръст обаче и разкрива своята тайна на ония, които искат да видят в него израз на най-висша и безпределна Божия любов, а в лицето на Разпнатия — Агнеца Божий, Който взема върху Си греха на света (Иоан. 1:19), понесъл рани заради нашите грехове и мъчен за нашите беззакония (Ис. 53:5).

На кръста Христос заличи и прикова записа (ръкописанието) на нашето проклятие (Колос. 2:14), на кръста Той уби враждата (Ефес. 2:16). Чрез кръста дойде човешкото спасение. В неговия мистико-предобразователен и сотириологически аспект кръстът Христов се явява второ творение, възстановяване на разстроения чрез грехопадението някога свят. Някога в шестия ден и час стана грехопадението. Сега, пак в същия ден и час Пригвозденият на кръста разкъсва ръкописанието на дързостния Адамов грях, извършен в рая (Тропар на 6-ти глас). Някога чрез дървото, за познаване добро и зло бе затворен раят, сега, при разпятието, пак чрез дървото на кръста, отново се отваря раят. Някога чрез непослушанието на първия Адам дойде смъртта (1 Кор. 15:45; Римл. 5:12) сега вторият Адам — Христос чрез послушанието Си — послушание дори до смърт и то смърт кръстна (Филип. 2:8) — съкруши смъртта.

Ето основанията за оная голяма и съществена промяна в отношенията и разбирането за кръста — от символ на позор, станал след това предмет на благоговейна почит. Затова и св. Апостол се хвали с кръста като с най-голямо драгоценно съкровище, казвайки: „А на мене да ми не дава Господ да се хваля, освен с кръста на Господа нашего Исуса Христа“ (Гал. 6:14). В тия думи на св. ап. Павла съзираме не само основанията, но и наченките на оная по-къснешна почит към св. Христов кръст, за която имаме обилни древни свидетелства.

Кръстът е получил в Църквата и в живота на християните най-широко и различно приложение и значение: първом като външен отличителен знак за принадлежност към Христа и св. Му Църква, а след това и като прослава на Разпнатия в името на св. Троица, като външен израз на молитва (кръстене), като средство за освещаване на предмети, за извършване (чрез кръстно благословение) на светите тайнства, като духовно оръжие против вражески невидими сили, като предмет на благоговейна почит, като духовна украса, като знаме на Христа и на християните и пр.

Първите по-определени сведения за кръста и приложението му ни дава Тертулиан. Тия сведения, макар и да са от началото на третия век, бездруго ще имат по-ранен произход — поне от средата на втория век след Христа. Във времето на този църковен писател кръстът имал вече твърде широко употребление. Така, Тертулиан пише: „При всяко влизане и излизане, при всяко обличане и обуване, при къпане, при ядене, при запалване на

ламбите, при отиване на сън, при сядане и при всяка работа поставяме кръст върху челото си“. А че този обичай бил древен, се вижда от други думи на Тертулиана: „Ако ти би поискал да попиташ за писмен закон, по който съществуват тия и други подобни учения, не ще намериш такъв; ще узнаеш само това, че преданието е утвърдило изцяло тоя обичай“. Че кръстът е бил отличителен знак на християните и предмет на изповядване се вижда от думите на Блажени Августина: „Ако ние запитаеме оглашения (готвещия се да стане християнин): Вярваш ли в Христа? — той ще отговори: „Вярвам!“ и ще изобрази на себе си Христовия кръст. Той носи тоя кръст на челото си и не се срамува от кръста на своя Господ“.

След победата на св. Константина Велики над езичника Максентий, станала с чудодейната сила на Христовия кръст, последният навлязъл в домовете и учрежденията. Според свидетелството на св. Иоан Златоуст християните носели частици от св. Кръст на гърдите си, започнали да го изобразяват върху дрехите си, съдовете, църквите, оръжията, гробовете, официалните документи (договори, завещания и др.), при подписи — в знак на истинност на подписаното и пр. „Ние, пише св. Иоан Златоуст, поставяме кръста на себе си, на леглото, на трапезата, всякъде, гдето и да сме. И както мнозина от войниците нито обядват, нито спят без оръжието, тъй и ние го окачваме на леглата вместо меч, чертаем го по вратите вместо ключове, с него ограждаме целия дом вместо със стени; с него запечатваме всичко вътре и вън“. В същия дух свидетелствува и св. Кирил Иерусалимски (386): „И тъй, да не се срамуваме да изповядваме Разпнатия: смело да изобразяваме с ръка кръстното знамение на челото и на всичко: на хляба, който ядем, на чашата, от която пием; да го изобразяваме при влизане и излизане, когато лягаме да спим и когато ставаме от сън, когато сядаме и ставаме, когато сме на път и почиваме. Той е велико предпазно средство, дадено в дар на бедните, на слабите, без труд. Това е Божия благодат, знак за верните и страх за злите духове. Защото с него Той ги явно изложи на позор. Когато те видят кръста, спомнят си за Разпнатия“ (13 огл. поучение). Св. Антоний Велики съветвал братията-монаси да пропъждат демонските видения с кръста, да ограждат себе си и жилищата си с кръстното знамение. В древната църква тъкмо с кръста са били правени т. н. „екзорциции“ (заклинания) над обладани от нечисти духове.

Почитта към Христовия кръст е намерила официален израз като църковно учение в 73 правило на VI Вселенски събор: „Да се отдава подобаваща чест на това дърво, чрез което сме спасени от древното грехопадение — и с мисъл и със слово, и с чувство да му се отдава поклонение“.

Почитта към св. Кръст е изразена и в множество църковни богослужбени песни: в тропарите на утренната преди Шестопсалмието, в песните на Кръстовден и неделя Кръстопоклонна, в специалната служба в чест на св. Кръст от св. Григорий Синаит, в Светилния в сряда и петък и др. В някои от тия песни св. Христов кръст се олицетворява. Това олицетворение обаче не е идолопоклонство, а по-скоро поетичен образ на възхвала на Разпнатия нас ради и нашего ради спасения.

Почитта на Кръста Христов е отразена и в християнското строителство, пластично и изобразително изкуство — в кръстообразни църкви, саркофази и голготски сцени. Забележителни са, например, разпятията на Веласкец и това — в Боянската църква.

Кръстът е символ на страдания и понасяне трудностите в живота. Такъв смисъл придава на кръста и сам Господ в евангелското чтение за неделя Кръстопоклонна. Без кръстоносене в живота и без

следване на Христа Господа е невъзможно да се постигне спасение.

Кръстът Христов е символ не само на Божията към нас любов, но и на любовта наша един към друг.

Неизмеримо и неизразимо е величието, силата, святостта и обаянието на Христовия кръст! Той е нашата слава, нашата похвала, нашето победно оръжие, нашето спасение, нашето украшение, нашата сила!

Кресту Твоему покланяемся, Владико, и святое Воскресение Твое славим, Амин!

Помен за един благ архиерей

По случай две години от блажената кончина на Преосвещения Драговитийски епископ Харитон достойно е молитвено и с обич да го поменем.

На 25 март 1958 година в скромната си килия в синодалната палата той се пресели о Господе Тихо, „безболезнено, непозорно, мирно“ склопи благите си сини очи.

Дядо Харитон е роден през 1880 година в село Патрешко, в дебрите на родния наш Балкан. Още преди да види бял свят той останал без баща бедно сираче. Като станал на 7 години, майка му, която в немотия гледала още 6 деца, го дала за послушник в Троянската света обител. Монасите и манастирът са го издържали да учи и в Троян и завършил прогимназия. През 1898 година е приел монашеско пострижение и става брат на манастира. Там той изпълнявал тежката и груба работа, но заедно с нея той редовно е чел и пял в църква и в килията си всекидневното манастирско правило. През 1901 година управата на манастира го изпраща в Цариград да се учи в българската духовна семинария. Там обаче отначало, след медицинския преглед, категорично отказват да го приемат, защото бил много слаб, болнав и изтощен. Става нужда да се яви пред Българския Екзарх Йосиф I. Със сълзи молил той екзарха да го допусне да учи, като му казал, че Бог е милостив и че Той няма да го остави да погине. Негово Блаженство го попитал какво знае да пее от богослужението. Тогаваш монах Харитон показал колко много е напреднал в познаването на източното църковно пеене. Той знаел наизуст псалтира, часослова и много други молитви. И запял с нежния си и приятен гласец възхваля за Света Богородица. (Дядо Харитон обичаше и умееше да пее Гласът му беше запазен и до старост). Така той завършва с отличие духовната семинария и остава в Цариград дякон на Негово Блаженство. Екзарх Йосиф го обиква и по-нататък се грижи за него, като на екзархийски разноски го изпраща в Киев и там завършва (1913 год.) духовната академия.

Скоро бива ръкоположен в иеромонашество, става архимандрит и през януари 1924 год. е бил ръкоположен в епископски сан. В продължение на повече от 45 години той изпълнява най-различни служби под ведомството на св. Българска православна църква.

Той остави няколко книжовни трудове, един от които „Троянският манастир“ излезе посмъртно. Трябваше човек да опознае дядо Харитона, та да се възхити от него като Божий служител и вдъхновен молитвеник, „преподаващ верно учението за Божията истина“. Трябваше да общуваш с него, за да се учудиш от неговото всестранно познаване на Свещеното Писание. Колко много молитви и песнопения той знаеше наизуст! От всеки разговор с него човек се обогатяваше. А да бъдеш близък с него, то беше наистина щастие. Защото всеки момент човек се очароваше от неговата духовна чистота, от неговото целомъдрие, добродушие, смирение, незлобивост, милосърдие, добродетелност. Неговата вяра не беше мъртва. Известна е неговата пожертвувателност! Той беше от всички доволен и благодарен. Всяко негово дихание хвалеше Господа! Винаги и към всички беше усмихнат. Търсеше близост, приятелство. Той беше кротък, смирен и много скромен. С християнско смирение понасяше неприятностите, които често пъти поднасяха близки нему хора. Колкото беше немошен телом, толкова беше великан духом. Целият му живот беше една нагледна проповед, пример за живот в Христа. Дядо Харитон беше обичан от всички, които го познаваха. Той беше такъв духовен иерарх, който, когато благославяше народа и самият народ, с устремени нагоре към Бога очи, го благославяше.

Чистотата на вярата му, дълбоко изразената му духовност в святост и правда, неговият живот в пост и молитва и всички негови добродетели ни задължават да си спомняме по-често за него. Да бъде вечна паметта му!

Инж. Ат. Кефалов

Духът на ония, които се боят от Господа, ще живее, защото тяхната надежда е в Оногова, Който ги спасява.

Споменът за праведника ще бъде благословен.

Рут и Ноемин — снаха и свекърва

Често отношенията между свекърва и снаха са твърде нерадостни. Това е донякъде лесно обяснимо, ако въпросът се разгледа откъм неговата психологическа страна и се вземат предвид и съответните семейни и битови условия в дадено време.

В нашата по-нова литература, в някои романи и повести, е отразена враждата между свекърва и снаха. Така напр. в романа на Георги Караславов „Татул“ се разказва за непримиримата вражда между свекървата Марьола и снахата Тошка.

Свекървата още след смъртта на сина си Минко се нахвърлила срещу снаха си, защото се измъчва от мисълта, че Тошка ще се ожени, и ще задигне всичкото наследство (ниви и др.), останало от покойния ѝ мъж Минко. Авторът пише, че старата свекърва Марьола „се овълчи срещу Тошка още щом се върнала от погребението“. Свекървата говори тежки думи на снаха си. Тошка мъчно понася всичко това и в отчаянието си „мисли, как да се затрие“ или избяга. Свекървата се изяжда от мисълта, че „имотът ще хвъркне“, и замисля да отрови снаха си, като ѝ поднесе в паница вино с татул (отровна билка — затова и романът носи името „Татул“).

В друг роман от същия автор, „Снаха“, се изобразява тежкото положение и мъките на снахата Севда в чорбаджийската къща на Тодор Юрталана. Бащата на Севда решава да прибере дъщеря си от Юрталанови, за да не се измъчва повече.

В романа пък на Константин Петканов „Без деца“, враждата и омразата срещу снахата се изграждат на друга база. Снахата Тодора на чорбаджи Златана е бездетна. А в това семейство е залегнало убеждението, че „децата са имането в къщата“, и че „с децата иде Божията благодат“. „В една къща няма ли деца, в нея горчилата текат като река“, и че тя „е по-черна от тъмница“. Затова всички се подиграват и упрекват Тодора. Младен, нейният мъж, също се носи грубо с нея. И тя решава да умре. Тъй усърдно се моли тя: „Света Богородице, прибири ме, или ми вземи ума! Като на майка ти се моля!“ И тя, измъчена, в отчаяние се удавя в кладенеца. В други случаи причина пък за раздора е злата и неразумна снаха.

Ето тази е много пъти печалната действителност, която е резултат на зла воля и нравствена убогост или от страна на свекървата, или — на снахата. Многото случаи на добри отношения между свекърва и снаха са доказателство за това. Трябва човек да може да надвие себе си, да се бори със злото в себе си, да е готов за себеотрицание и жертви, тъй както това е необходимо за преодоляване на всички наши слабости, неправди и себелюбиви склонности.

Класически пример в това отношение ни дава Библията в идиличния разказ за добродетелната Рут и нейната свекърва Ноемин. Той се съдържа в малката библейска книга Рут, една от най-любимите на великия Гьоте. Тя има всичко 4 глави. Главните действащи лица са: на първо място Рут, след това нейната свекърва Ноемин и витлеемецът Вооз. Разказаната случка станала отчасти в Иудея, в гр. Витлеем, отчасти в Моавската земя във времето, „когато управляваха съдиите“.

Тогава настанал глад в Иудея: поради което витлеемецът Елимелех заедно с жена си Ноемин и двамата си синове Махлон и Хелион подирили прибежище в Моавската земя. След смъртта на бащата, двамата синове се оженили за моавките: Орфа, която взела за мъж Хелион, а Рут пък се омъжила за Махлон. Тук те живеели спокойно около 10 години. Случило се, че, след смъртта на бащата, и двамата синове умрели. Така Ноемин останала безпомощна само с двете си снахи, които при това били бездетни. Тя решила да се завърне обратно в отечеството си, понеже се научила, че по Божие благоволение страната ѝ се освободила от глада, и настанало отново благоденствие и плодородие във Витлеем и околността му.

„И тя тръгнала от онова място, дето живееше, и двете и снахи с нея“ (1:7). По пътя Ноемин се предала на дълбок размисъл. В нея заговорило чувството на себеотрицание и жертвеност — на любов. Тук се разиграла чудна мила картина на взаимна обич, както за това се разказва в самата книга: „Ноемин каза на двете снахи: идете, върнете се всяка в майчината си къща; нека Господ ви стори милост, според както сте постъпвали с покойните (свекъра и мъжете им) и с мене! Да ви даде Господ да намерите прибежище всяка в къщата на своя мъж! И ги целуна“ (1:8, 9). Каква разлика в сравнение със свекървата Марьола в споменатия роман „Татул“! Ноемин ги увещава да останат в родната си земя: тук лесно ще могат да се омъжат; те са още млади. А какво по-добро за беззащитна вдовица — освен да намери подслон при любим мъж. Свекърва им Ноемин е вече стара. Тя се връща в родния си град Витлеем с празни ръце. Там си няма нийде никого. Ще бъде подхвърлена на мизерия и тежък живот. Защо да споделят снахите нейната нерадостна участ?! „Но те викнаха, та заплакаха и казаха: „Не, ние ще се върнем с тебе при твоя народ“ (1:9, 10).

Ноемин почнала отново да ги увещава и да ги убеждава да се върнат, защото в друга земя, като чужденки, те мъчно ще се омъжат. „Не, дъщи мои, много ми е жално за вас!“ (1:13). „Върнете се!“ — ги уговаряла Ноемин. „Те викнаха и пак заплакаха“ (1:14). Най-после едната от снахите Орфа се поддала на увещанията. Тя се простила със свекърва си и се върнала при народа си, а Рут останала непреклонна и не искала в никой случай да се раздели със свекърва си.

Тогава „Ноемин рече на Рут: ето, етърва ти се върна при народа си и при боговете си; върни се и ти след етърва си. Но Рут отговори: „Не ме принуждавай да те оставя и да се отдели от тебе; но където идеш ти, там ще дойда и аз, и дето живееш ти, там ще живея и аз; твоят народ ще бъде мой народ, и твоят Бог — мой Бог; и дето умреш ти, там и аз ще умра и ще бъда погребана; нека Господ ми стори това и това, и нещо повече да стори; само една смърт ще ме раздели от тебе“ (1:15, 17).

Така Рут останала непреклонна; тя искала въпреки всичко да сподели съдбата на любимата си свекърва и я последвала на път за Витлеем. Тук те пристигнали, когато почнала ечемичната жетва. От тежкото положение, в което се намирали

тия две бедни и безпомощни вдовици, трябвало да се намери изход. Самоотвержената Рут решила да тръгне по нивите подир жетварите и да събира от падналите класове, та да изхрани себе си и Ноемин. Това право имат, според Моисеевия закон, чужденците, вдовиците, бедните и безимотните.

Случайно Рут попаднала на нивата, която принадлежала на Вооз, роднина на покойния неин свекър Елимелех. Стопанинът се показал много снисходителен към нея, като видял нейната работливост и добродетелност, направил ѝ много улеснения при събирането на класове. Благодарение на това и поради своята работливост Рут успяла още първия ден до вечерта да събере около една ефа ечемик и да зарадва въщи своята свекърва.

Така Рут отивала по нивите на Вооз, който бил богат човек, и почнала да събира класове. Работата била тежка и уморителна: цел ден наведена да върви след жетварите под палящото южно слънце. Друга на нейно място би избрала по-лек начин за препитание, би отишла при богатия Вооз и би му казала: „Аз съм Рут, снаха на Елимелех, твоя роднина. Ние и двете със свекърва ми сме в голяма нужда. Бъди тъй добър, отпусни ни някаква помощ, та да можем да преживяваме“.

Рут обаче продължавала своя упорит труд. Кратки били нейните почивки, скромно — нейното ядене. Това направило силно впечатление на Вооз. И когато дожаждал на нивата да наглежда своите жетвари, той слушал добри отзиви за Рут. Това

му се харесало. Един път той ѝ казал: „Дъще моя, не ходи да събираш на друга нива и не си отивай оттук... ето, аз заповядах на слугите си да не ти пречат; кога ожаднееш, отивай при съдовете и пий, отдето черпят слугите ми“ (2:8, 9). И когато дошло време за ядене, той я поканил да седне при жетварите му. „Тя яде, наяде се, и още ѝ остана“ (2:14). Така минавали дните в труд до свършване на ечемичната и пшенична жетва.

Като забелязала Ноемин, че нейният роднина Вооз продължава да бъде все тъй внимателен и услужлив към нейната снаха Рут, спомогнала Вооз да изпълни роднинското си задължение, като простре покровителското си крило над Рут и я вземе за жена. Според Моисеевия закон вдовицата на умрелия трябвало да се ожени за девера или за най-близък неженен роднина. В случая такъв се явявал Вооз. Той, след като изпълнил всички формалности, изискващи от Закона, се оженил за Рут. Бог благословил тоя брак и Рут родила син, когото нарекли Овид. Това била голяма радост и утеха за Ноемин, която на стари години се сдобила с внук; тя станала и негова бавачка.

Високо добродетелната и почтена Рут станала прабаба на израилския цар и псалмопевец Давид, защото Овид е баща на Иесея, а Иесея пък е баща на Давида. Тъй че Рут се удостоява да влезе в родословието на Господа Исуса Христа, Който по плът е от Давидовия род.

Проф. д-р Ив. С. Марковски

Подвигът на поп Методия Драгинов

През 1656—1661 г. в Турция при султан Мохамед IV, велик везир бил Мохамед Кюпрюлю. Тогава Турция воювала с венецианците (Критската война). Неочаквано великият везир Мохамед Кюпрюлю нахлул в Чепинската котловина с много еничери и шест паши (1657 г.). На път за Македония, войската се настанила на лагер на полето при село Орта-къой (сегашното Костандово). Навярно по подготвен план, везирът наредил да му доведат на Гергьовден всички чепински свещеници, кметове, учители и старейшини. Оковал ги във вериги, като ги заплашил, че ако не се помохамеданчат пред него всичките, ще ги изколи. Населението се изплашило. Заплахата била страшна. Които се възпротивили, веднага били изклани от еничерите, а къщите им били изгорени. Мнозина от Костандово и околните села и колиби успели да избягат по горите и спасили живота, вярата и честта си от поругание и насилие.

Между многото бежанци успял да се укрие и избяга и коровският свещеник Методий Драгинов. В приписка на един стар кожен требник той описва това страшно събитие, на което бил свидетел, т. е. насилственото помохамеданчване на чепинските българи през 1657 г.

При югоизточния край на село Корова се издига красив рид, доста висок, пирамидообразен, със стръмни склонове. Целият рид е покрит с гъста борова гора. Някога на върха му се белеела малка църква със странични постройки. Всяка сутрин дървеното клепало е огласяло околната тишина, а в старинната църквица светвали свещи и замирисвало на тамян. Старият метохски иеромонах

Климент извършвал утринната служба. Днес тоя рид се именува „Калугерица“. На източния склон имало извор със студена балканска вода, наричан от местното население „Аязмото на св. Спас“. Селяните отивали при извора да се мият и да пият от водата му за здраве.

Поп Методий Драгинов, отвлечен от турското насилие, в деня на трагедията (Гергьовден), заедно с мнозина смели чепинци, напуснал селото Корова и се запътил по стръмния склон на Калугерица. Изкачил се на върха до старата църква „Св. Спас“. Иеромонах Климент служел св. литургия. Църквата била пълна с богомолци. Те дошли тайно през нощта да се скрият от турците и да запалят свещици пред иконата на Спасителя. В службата взел участие и поп Методий.

В това време придружаващият великият везир Караймам Хасан ходжа и мнозина сеймени се приближили и към село Корова. Селото било набързо обградено от сеймените, а ходжите се спрели на селското сбирнище, гдето построили шатри. Хасан ходжа повикал селския кмет и кехаята и им заповядал веднага да съберат всички селяни заедно с попа и даскала, за да си поговорят.

Селяните изтръпнали като узнали, че и за тях е дошъл ред да ги претопят и унищожат като българо-християнски елемент. Чрез стария кехая те били предупредени, че които не се подчинят на заповедта да се помохамеданчат сега, сеймените ще ги изколят, къщите им ще изгорят, а семействата им ще заробят за поука и уплаха на другите, както са сторили това в Орта-къой, Дорково и другите села.

Сборището се напълнило с народ — селяни, изплашени, безволни, измъчени и гладни, които били и без заплахата живи мъртавци... Те знаели, що е извършил над българите Каримам Хасан ходжа из Чепинската котловина; те знаели, че смъртта и насилието дебнели по петите всеки непокорник и нямали повече сили да се противопоставят на новите турски жестокости и своеволия, поради което един по един започнали да минават в турската шатра през ножицата на Хасан ходжа и помощниците му. Оттам те излизали наранени, опозорени, наименовани с турски имена — посвещавани в мохамеданската вяра.

Потърсили поп Методия, но той не се оказал в селото; потърсили и даскала — нямало и него; липсвали също и някои от селските първенци. Мнозина, между които и коровският свещеник Методий Драгинов, не преклонили глава пред това турско злодейство и тайно — през градини, покрай върбалаците до реката, всред гъстата гора, с леки товари на гърба — повели семействата си и се заизкачвали по стръмните кози пътеки на Калугерица. Горещ при църквицата „Св. Спас“ и долу при „Аязмото“ ѝ се били събрали много българи. Бягали, за да спасят живота, вярата, честта и народността си. Всички чакали помощ, но от никъде не идвала.

Когато се появил между тях изплашени люде техният свещеник, те се струпали около него и чакали от него напътствие и утеха. След малко откъм селото се чули писъци. Появили се и пожари.

Имам Хасан ходжа бил доволен — по-голямата част от коровчани били мохамеданчени. Те хвърлили калпаците и надянали фесове, а жените се облекли с черни фереджета и забулили главите и лицата си с яшмаци. Един от ходжите останал в селото да ги поучава в новата вяра, обичаи и обреди, а Имам Хасан ходжа и помощниците му заминали по-нататък, за да продължат пъкленото си дело.

Една част от потурчените, водени от сеймените, разрушили селската църква, съборили и изгорили всички кръстове по гробищата и се запътили към Калугерица, за да разрушат светинята и там. Сбратният там народ разбрал какво го чака. Наново го обхванал страх и трепет.

Единствен поп Методий не губел присъствие на духа. Той се прекръстил, благословил изплашените люде и тръгнал напред, а те го последвали. През гъстата гора, по стръмна козя пътека, след няколко завоя те стигнали на открита полянка, отдето започва Алах-бак със своите много гъсти пусти и мрачни гори. След кратка почивка продължили към Бялата вода. Натоварени с багаж, уморени от стръмния горист път, те бавно напредвали, въпреки подканванията на свещеника. Привечер стигнали при местността под Алах-бак. Там, на запазена от ветровете полянка, те спрели и пренощували. Рано на другия ден отново се отправили на път. Към пладне, необезпокоявани от врага, те се настанили на една поляна в най-гъсто залесената местност „Бялата вода“.

Придошлите по-късно българи известили, че сеймените изклали много българи, които настигнали в околностите на Корово, Калугерица, Лъкът и Лъджене.

При „Скриеница“ (така се нарича и до ден днешен местността над Каменица, гдето се настанили поп Методий и придружаващите го) те заварили и друг свещеник — поп Илия, — който също бил довел откъм Костандово друга група смели българи, които не подвили врат пред турското насилие и мохамеданската вяра. При много лишения, нужди и страх, тия българи, насърчавани от смелите си свещеници и някои народни юнаци, преживели в това пусто горско гнездо няколко месеца.

На Петковден същата година се получил в областта ферман от султана, с който чепинските българи-християни се освобождавали от по-нататъшно помохамеданчване и могли свободно да се завърнат от горите в родните си места, като им се отнемали дадените им по-рано права на войнишки села. Останалите верни на християнската вяра и на народността си свободолюбиви чепинци се завърнали в котловината и основали новите села Каменица, Ракитово и Батъво по Стара река. Поп Методий и много коровски и други селяни се установили в новото село Каменица. Селото било наречено така според твърдата дума на заселниците: „Камъни ставаме, но не се помохамеданчваме“.

Заедно с многото разрушени християнски храмове, манастири и параклиси, била съборена и църквицата „Св. Спас“ на Калугерица. Това било извършено от новите потурнаци по заповед на Каримам Хасан ходжа, за да засвидетелствуват, че вече са установени във вярата мохамедани и за подигравка („кашмер“, както хроникара поп Методий) пред останалите верни на християнството и на националността си българи.

Иманяри са разровили старите останки от градището на Калугерица и са открили човешки кости. Преданието казва, че поради напреднала възраст, иеромонах Климент не е могъл да придружи поп Методия и да го подпомогне в бежанската спасителна акция. Той останал сам в църквицата на Калугерица, изоставен от овчари и метохски работници. Съдбата му — съдба като на много други български герои, останали верни на вяра и народност — била насилствена смърт.

Народоуцът Стефан Захариев в своята много ценна географо-историческа книжка „Описания на Татар-Пазарджишката кааза“ (напечатана във Виена в 1870 г.) споменава, че поп Методий Драгинов оставил писмено описание на зловещото събитие през 1657 г. — помохамеданчването на чепинските българи. Това описание той направил върху един кожен требник, който преди смъртта си оставил в църквата в Каменица. Този требник бил даден на Ст. Захариев от стария каменишки свещеник Илия. Този исторически документ завършва с думите: „Помени, Господи, грешния и недостоеен син Твой поп Методия Драгинов от село Корово. Записа се в 1600 година“. Годината е дадена погрешно. Верната година на събитието е 1657 г., когато султан Мохамед IV повдигнал война в Гърция срещу венецианците.

В приписката не се споменава за поп Методия да се е потурчил. Той пише: „нашите (т. е. съселаните му коровци) се потурчиха до Богородица“. Освен това той не се титулува „ходжа“ или „софта“, нито се подписва с турско име, а слага ясно

собственото си име, тъй както го е писал и произнасял преди помохамеданчването на селяните си коровци. А в късата му молитва лъха предсмъртно смирение, каквото подобава на всяко духовно лице.

Поп Методий Драгинов издигнал високо едно светло и войнствено знаме пред страшното турско

насилие за пример и поука на тогавашните поробени и угнетени българи. Затова напълно заслужено третокласното коровско училище носи неговото име!

Петър Илиев-Сливенски

Музикоучителят Манаси Поптодоров

Дядо Манаси — така го наричали и сега го наричат неговите многобройни ученици от Самоковското богословско училище и от Софийската духовна семинария, които са запазили в сърцата си скъп спомен и дълбоко уважение към своя учител по източно църковно пение. Нашата църковна общественост също тачи паметта му и възхвалява народополезната дейност на заслужилия музикоучител Манаси Поптодоров, който в продължение на повече от 30 години с рядка преданост към църковно-певческото дело непрекъснато е създавал квалифицирани кадри от църковни певци, печатал псалтикийни сборници и снабдявал църквите и манастирите с необходимите им певчески пособия. Много е работил дядо Манаси за напредъка на църковното пение и големи са заслугите му към църквата. Сега, когато са се изминали близо 25 години от кончината му, време е да се даде една обективна преценка на извършеното от него дело в областта на църковната музика и да се изтъкнат неговите заслуги.

Манаси Поптодоров е роден в 1856 г. в Македония, с. Сабаткьой, Серско. Образованието си получил в свещеническото училище при манастира „Иоан Продромос“, близо до гр. Серес. Там той усвоил псалтикийното пение и станал църковен певец. Притежавал редки гласови данни и се славел с певческото си изпълнение като отличен псалтикос. Скоро обаче заминал за гр. Битоля, където пението се изпълнявало на църковно-славянски език, за да го усвои и да премине на българска църковна служба. И когато се овакантило певческото място в Самоковското богословско училище, след уволнението на Атанас Бадев, Св. Синод поканил Манаси Поптодоров да заеме длъжността учител по източно църковно пение. През 1902 г. Самоковското богословско училище било преместено в София и се преименувало на „Софийска духовна семинария“. От тогава до 1924 г. М. Поптодоров бил непрекъснато учител в Духовната семинария. След пенсионирането му, няколко години преподавал източно пение в Черепишкото свещеническо училище. А през останалото време, до 1930 г. пял в столичната църква „Св. Параскева“. Починал в 1936 година.

Преди да пристъпим към разглеждане на музикалната му дейност, нека най-напред определим към кой отдел на музиката ще трябва да отнесем неговата специалност.

Известно е, че музиката е обширна наука. Цял живот човек да работи върху нея, пак не ще може да обхване всичките ѝ разклонения. Затова в консерваториите, в музикалните академии и институти съществуват няколко отделни клонове и всеки студент си избира оная специалност, към която чувства влечение. Клоновете са обикновено три:

отдел по теория на композицията с диригентство, музиколожки отдел (история, философия, естетика и педагогия на музиката) и изпълнителски отдел за певци и инструменталисти (пианисти, цигулари, флейтисти и пр.). Малцина са музикантите, които успяват да съчетаят едновременно две или три разклонения от музикалното изкуство. Така например, има талантиливи композитори, които не са добри педагози, има прочути музиколози, които не могат да съчинят и най-малка песничка, а срещат се виртуози инструменталисти, които мъчно решават хармонични задачи. Затова прието е да се казва, че всеки музикант е майстор в своята специалност.

Нека сега определим може ли да разгледаме Манаси Поптодоров като творец на собствени произведения? Знае се, че той още в Самоков е приготвял литографски нотни тетрадки, за да послужат като материал за бъдещите му сборници, печатани последователно така: в 1905 г. — Псалтикийна литургия и Кратък воскресник; в 1911 г. — Псалтикийни треби; в 1914 г. — Обширен възкресник; в 1915 г. — Псалтикийна утрения; в 1922 г. — Стихири и слави от Триода и Пентикостаря и за минейните празници; през същата година била преиздадена литургията с известни съкращения на херувимски песни и запричастни, но с други добавки. Пита се, намират ли се в сборниците му собствени негови творби? Преди да отговорим на този въпрос, трябва да прегледаме всички поместени в тях произведения с непосочени автори и да ги сравним с излезлите до 1905 г. сборници от други издатели. От такъв преглед и съпоставяне се установява, че в сборниците няма нито една композиция, създадена от Манаси Поптодоров. Установява се също, че в някои обикновени песнопения са направени незначителни корекции, имащи за цел да изгладят мелодическата им линия за по-добър музикален израз на текстовото съдържание, или за изправяне на някои граматически ударения.

Така че Манаси Поптодоров не е композитор, а е съставител на сборници с подбран и взет от други псалтикийни книги материал, както са направили и издателите: Тодор Икономов, Дим. Мавродиев, Петър Сарафов и др. За да се уверим в казаното, нека разгледаме поотделно сборниците.

1. В Обширният възкресник е поместен изцяло Осмогласника на Ангел Иванов Севлиевец.

2. Песнопенията в утренията са взети без промяна от сборниците на Н. Триандафилов и х. Ангел Иванов. Относно коснократките славословия за всички осем гласа, съчинени от известния музикоучител Петър Георгиев, трябва да кажем, че върху тях не е посочено името на автора, както би трябвало да бъде. Вярно е, че в края на осмия глас стои малка забележка, какво „появяването

на тия велики славословия се дължи най-много на г. П. Георгиев, бивш певец при църквата „Св. Спас“ в София, който е направил първите опити върху тях“. Обаче бележката не потвърждава авторството на П. Георгиев, а само отбелязва за някакви си правени от него опити върху тях — с други думи, авторството му се оспорва, което не е вярно.

3. В Литургията седмичните херувимски песни са творби на музикоучителите от Рилската певческа школа, свещеномонасите Исая и Атанасий, редактори от Неофит Рилски; празничните херувимски песни са преводи на същата Рилска школа, по творбите на Даниил Протопсалт, а архиерейските херувимски са от Петър Ефески, както личи и от указанието на самия съставител. Същото се отнася и за всички „Достойно ест“ и Причастни, които са произведения на гръцки автори. А задостойниците на господските и богородичните празници са нагласени от х. Ангел Иванов по оригиналите на Петър Ламбадарий.

4. Триодът и Пентикостарят, както и Минейният славник са препис от х. Ангеловите книги.

От горното следва, че дейността на Манасия няма прояви в композиторството, а засяга други области от музикалното изкуство, а именно: той има заслуги като църковен певец, като издател на псалтикийни сборници и като педагог-учител.

1. Разгледан като изпълнител, Манаси Поптодоров притежаваше приятен глас, с височини и низини на втори тенор и баритон. Пението му беше спокойно, тихо и с малък носов оттенък. Във височините обикновено засилваше гласа си, докато се върне в нормалния си среден регистър. Въпреки че беше минал гръцка школа на обучение, в своето музициране той отбягваше прекалените украси и вибрации. А в тактуването му се чувствуваше характерният ритмичен удар на единиците време, който предаваше енергичен израз на неговото изпълнителско майсторство. Пееше чисто, без всякакви детонирания, което качество говореше за силно развития му слух. При модулационните преходи от една гама в друга и при промяна на строевете според изискванията на повредите, в пението му се долавяше оная сигурност, която е присъща на изпълнител с вродени музикални способности. Когато отиваше на църква със свои ученици, той често сам изпълняваше славите на празника. Прекръстваше се с дълбок поклон и почваше да пее, като с прекрасното си изпълнение даваше пример за подражание.

2. За да преценим издателската му дейност, ще трябва да се пренесем към първите години на нашето столетие и да си спомним с какво нетърпение певците очакваха печатни псалтикийни книги. В продължение на повече от 30 години нямаше ръководства по източно църковно пение. По онова време бяха изчерпани и последните сборници на П. Икономовото издание от 1872 г. Едва в 1900 г. се появи в малък формат литографираната псалтикия на Д. Мавродиев с препечатания в нея Осмогласник на х. Ангела. Обаче невмите и текстът, написани с ръка, не бяха особено четливи. А излезлите от печат в 1905 г. две части от сборника на Зографските монаси от Св. Гора със счупеното ударение „тяжкая“, се оказаха неудобни да служат за помагало на певците, понеже счупеният знак приличаше на невмата „бодение“ и при пе-

нието объркваше изпълнителите. Поради това, появата на спретнатите и привлекателни по външност Манасиеви издания, с художественото нотописание отпечатано с невми по цариградски образец, с изясно изработените букви на славянски език и главно с нагледността на невменото и текстово съдържание, бяха посрещнати с голямо задоволство от певческите среди и от учащите се в духовните учебни заведения. Ето какво казва по този повод М. п. Тодоров в предговора на литургията: „Що се касае до външната техническа страна на псалтикийната литургия, ние смятаме за необходимо да кажем няколко думи. Когато бехме събрали нужния материал и решихме да пристъпим към печатането му, оказа се, че ни в една българска печатница не се намират псалтикийни знакове... ние решихме сами да си доставим образци от псалтикийни знакове от Цариград и като ги получим, да излеем потребното ни количество“.

Що се отнася до разпространението на сборниците, тази грижа бе поел върху себе си самият издател. През ваканционно време, сам той, със собствено превозно средство, ги разнасяше от село на село, от град в град, и по този начин спомогна за снабдяването на всички почти църкви и манастири с певчески ръководства.

3. Като учител по източно църковно пение, М. Поптодоров притежаваше природни дарования за своята професия. Той нямаше специална научнопедагогическа подготовка и в преподаването си служеше със свои учителски похвати. Не разпределяше учебния материал на методически единици по предварително разработен план за цяла година, а когато се наложеше разясняваше музикалните явления по своему и по практичен начин и то не само обикновените, но и най-сложните такива — например, правилата за повредите. По най-опростен начин той обясняваше функциите и предназначенията на повредите, които променят интервалните разстояния между степените в гамите по изискванията на строя, и ги правеше достъпни за усвояване.

Погледнато критично, може би обясненията не бяха съобразени с изискванията на методическите правила, но затова пък се отличаваха с нагледност и убедителност.

Дядо Манаси не позволяваше на учениците да пееят в клас мелоса и паралагията на два гласа, или хармонично. Той чувствуваше, че в хроматическите и енхармонични гами хармоничните съчетания не са благозвучни, поради наличието на увеличена секунда в техните тетраходи. Макар и да съзнаваше, че в диатоническите гами терците са и допустими и приятни за слушане, той по принцип искаше да запази едногласния характер на източното пение и затова не признаваше друг съпровод към мелоса, освен исона.

Накрая ще завършим: дали обясненията на учителя били научни, или своеобразно индивидуални, не е от особено значение. Важни са резултатите от преподавателската дейност на Манаси Поптодоров, който е съумявал да даде на своите ученици необходимата им подготовка за самостоятелна певческа професия. В това отношение той можеше да се гордее с отличните постижения на изпълнен учителски дълг. Като дългогодишен преподавател в Софийската духовна семинария, той създаде отлични църковни певци, които с образцовото си

изпълнение, ръководейки се по Манасиевите псалтикии, затвърдиха единството на църковното ни пение в страната.

Учител, който е създал много прекрасни църковни певци, който е оставил така добре подредени църковно-певчески псалтикийни сборници и който е снабдил всички църкви с певчески пособия, за

да се създаде желаното от всички единство в пението на Българската православна църква, е не само достоен работник с много заслуги към църквата, но неговото име заслужава да се запише между най-видните дейци, работили за напредъка на църковното пение в България.

Петър Динев

Човешко безумие

Думата е за войните, които са стаили от 30 века насам т. е. от Троянската война до последните две световни войни — и то войни, водени с примитивни оръжия, за да изпъкне пред нас ужасът на една трета световна ядрена война с модерни оръжия.

Колко хора загиват в едно столетие? Официалните рапорти помагат да изчислим много лесно броя на убитите и те са документи за назидание на човешките по земята.

Знаем, че необяснимата френско-пруска война през 1870—1871 година е погълнала 250 хиляди жертви, че безползната война през 1850—55 година е дала 785 хиляди жертви; че кратката война в Италия през 1859 година е погубила 46 хиляди души; че съперничеството между Северна и Южна Америка е струвало 950 хиляди жертви; че войните на първата империя са взели живота на 5 милиона души, а Франция от 1815 година се е залавяла за оръжие 20 пъти.

Като съберем цифрите на падналите жертви във войните само през едно столетие в Европа и САЩ ще получим числото 19,840,900 души, това са жертви извън последните две световни войни.

През всички времена — още от началото на Троянската война — се повтаря едно и също — имало се е за нещо почтено да се бият гърди с гърди и да падат мъртви в сраженията по 200 хиляди люде. Без да влизаме в подробности, ще се задоволим с твърдението, че за едно столетие в Европа се убиват средно по 18—20 милиона хора. Тия хора (средно по на 30 години), хванати за ръка, ще образуват редица 18 хиляди километра. Това хоро от мъртвци би препасало цяла Европа и цяла Азия. И през всяко столетие се повтаря тази редица!

Народите на далечния изток са проляли почти толкова кръв. Да си спомним за Чингиз-хан и за Тамерлана, които са оставяли по пътя си пирамиди от човешки глави.

Което знаем за тъй наречените варварски народи, и то разкрива пред нас същата картина на всички войни, в които са умирали за едно столетие 4—5 милиона люде.

Общо събрано — през едно столетие са бивали убивани 40 милиона човеци в разцвета на своята младост и то с примитивни оръжия. Статистиката доказва, че от Троянската война, т. е. от 3 хиляди години насам не се е минало година без да има някъде война и да не се избива част от човечеството за този период от време.

По този начин, благодарение на човешкото безумие, което създава войните, от началото на азиатската и европейската истории са загинали 1,200 милиона люде на нашата малка планета.

Какво значи това? Тъй като столетието има 36,525 дни, в които трябва да бъдат убити 40 милиона човеци, човечеството не изпуска нито минута своя нож и убива неуморно 1,100 човека на ден — 46 на час!!!

За да преченим достойно това голямо човешко безумие ще дадем някои сравнения.

Пролятата кръв от меча на войната тежи 18 милиарда и 900 милиона килограма.

Реката Сена излива лятно време вода около 100 куб. м. в секунда. За 1 час тя излива 36,000 куб. метра вода, а за един ден 8 милиона 640 хиляди кубически метра вода. Ако вместо вода тук съберехме всичката пролята във войните човешка кръв тя би образувала същата тази река със същото течение. И за да я видим изтекла цялата, трябва да застанем край Сена точно 48 часа!!!

Фонтан пръскаш по 680 литра вода в час не би изпръскал тази кръв от историческото време до днес. Ако наредехме един върху други скелетите на 1,200 милиона трупа, получени от тези трагични игри, шехме да съставим стълба, която да опре до луната.

Хвърлени в Ла-Манш, при Па-де-кале, тия трупове биха образували отколе проектиран мост между Франция и Англия и биха отделили като с яз океана от Северното море.

От главите на убитите би се нанизала огърлица, която да препаше 6 пъти земното кълбо.

А колко ще бъдат жертвите при една бъдеща атомна и водородна война?

Представяме на вниманието на читателя една картина и комуто тя се харесва, нека той да дига ръка и да иска война.

Ето започва война — третата световна война, която, много вероятно е това, ще приспи човечеството в последен сън. В никоя страна на земята не ще остане нито един човек да я съзерцава. Улиците по всички градове по света ще бъдат пусти, къщите пълни с мъртвци, градовете и селата ще се превърнат в гробища. В продължение на няколко дни духащия над тази всемирна гробница вятър ще носи в пространството отвратителния мириз от милиони разлагащи се трупове, от пустите здания до немите брегове на дългите реки и от големите заразени градове до безкрайните полета, ще царя тишина, над 2 милиарда мъртвци.

Това би донесла една бъдеща световна война, ако човечеството плати последната дан на безумието на някои западни военнлюбци.

А какво очаква същото това човечество, когато то премахне войната? Тогава ще настъпят слънчеви дни за това човечество и то ще заживее в мир и благоденствие. Тогава ще се премахне от речника на политиката понятието „военни бюджети“

и милиардите, гласувани по тях, ще се впрегнат в гигантски стопански и културен напредък във всяка една страна на нашата планета. Слънцето тогава ще лее своята светлина и топлина еднакво над всички народи по света, ще се заленят полетата, ще цъфтят градове и села и индустриални предприятия; човешките ще бъдат в радост и със слънчева усмивка на лица. Индустрията и техниката ще изменят повърхността на земята; планини ще се снишават, долини ще се повдигат; морета ще отстъпват. Ще се обединят народите. Електричеството и атомната енергия, употребени за мирни

цели, ще направят да тупти в унисон пулсът на общия живот по лицето на земята — у всички народи. Животът ще се лее по земната шир в радостно и божествено сияние. Ще заглъхнат топовните гърмежи и атомните експлозии. Ще настъпи многоочакваният и справедлив мир и братството, за които народите си прошепнаха с окървавени уста в края на страшната последна война. Тогава ще бъде краят на всяко човешко безумие.

Да бъде!

Протоиерей Стоян Златков.

ОТЗИВИ И ВЪВЕЖКИ

ПЕТАТА ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

На 7 март т. г., 15 часа, бе открита Петата извънредна сесия на Народното събрание. Заседанията на тази сесия, състояли се на 7, 8 и 9 март, протекоха при следния дневен ред: 1. Разглеждане Обръщението на Върховния съвет на СССР от 15 януари 1960 г. до парламентите и правителствата на всички държави в света. 2. Законопроект за митниците. 3. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за държавните такси и на Закона за местните данъци и такси. 4. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за държавния арбитраж.

По първа точка от дневния ред председателят на Министерския съвет Антон Югов изнесе обстоен доклад. В доклада той изтъкна че на тази сесия е поставен за разглеждане един извънредно важен документ — Обръщението на Върховния съвет на СССР от 15 януари т. г., в което се съобщава на парламентите и правителствата на всички държави, че СССР, без да чака споразумение по въпроса за разоръжаване в международен мащаб, едностранно намалява своята армия с 1 милион и 200 хиляди души и се отправя призив за последване примера на СССР за намаляване въоръжените сили, за пристъпване към практическо осъществяване на идеята за всеобщо и пълно разоръжаване. „С тази своя нова миролюбива стъпка светската държава дава пример и сочи пътя за ликвидиране на предпоставките на войната като средство за разрешаване на спорете между държавите“. Това решение на съветското правителство се посрещна в целия свят като крупно събитие в борбата, водена от съветското правителство, за укрепване световния мир и установяване на мирно съвместно съществуване между народите. В доклада си Антон Югов засегна обстойно и въпроси по съвременното международно положение и въпроса за мир, дружба и разбирателство между балканските народи.

В много държави се дадоха подробни отзиви за доклада на председателя на МС на НРБ, особено за направените от него предложения за сключване на двустранни пактове за ненападение между балканските държави, за разговори на високо равнище между балканските държавници и за превръщане Балканите в зона, свободна от атомно и ракетно оръжие.

Народното събрание единодушно прие „Декларация на Народното събрание на Народна република България във връзка с Обръщението на Върховния съвет на СССР от 15 януари 1960 г.“ В Декларацията се изразява голямото задоволство на Народното събрание и на целия български народ от новата историческа стъпка, която прави съветското правителство за укрепване на мира и дружбата между народите и за пълно и всеобщо разоръжаване, за „да се освободи светът веднаж за винаги от кошмарта на нова военна катастрофа и от тежкото бреме на военните разходи“. Народното събрание със задоволство отбелязва в Декларацията си, че редица парламенти вече изразиха своето пълно съгласие с Обръщението на Върховния съвет на СССР и изразява надежда че „всич-

ки парламенти и парламентарни дейци, върху които лежи изключително голяма отговорност за предотвратяването на нова кървава катастрофа за човечеството, ще изпълнят своя дълг, като първи застанат в защита на мира и за постигането на всеобщо разоръжаване“. Народното събрание и целия български народ изразяват своята пълна увереност, че ще бъде намерена приемлива база „да се тръгне решително по пътя на мирното развитие на човечеството и мирното съвместно съществуване на страните с различен социален строй, за траен и благодатен мир в целия свят“.

И.

✦ **ПРОТОИЕРЕИ КИРИЛ ВЕЛЕВ.** На 7 март т. г. се представи о Господе протоиерей Кирил Велев, роден на 24 юли 1904 г. Произхожда от копривщенски род. Завършил е прогимназия в гр. Пловдив, Пловдивската духовна семинария, Свободния Университет и Софийския богословски факултет в 1931 г.

Има 35 годишна служба по ведомството на Българската православна църква като църковен служител, диригент на църковен хор и свещенослужител. Приел свещеническо ръкоположение преди 25 години, покойният служи с дълбока вяра и преданост към родната света Църква. Бил е сътрудник на „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“. Служил е като дякон в семинарската църква, в гр. Перник и при храма-паметник „Св. Алек. сандър Невски“, а като свещеник при столичните църкви „Св. София“ и „Св. Петка“.

Опелото на покойния се извърши на 8 март в столичната катедрала „Св. Неделя“ от Негово Светейшество Патриарх Кирил в съслужение с Техни Преосвещенства Левкийския епископ Партений, викарий на Софийската митрополия, Главиницкия епископ Стефан, викарий на Пловдивската митрополия, Макариополския епископ Николай, ректор на Духовната академия, архимандрити и 30 свещеници и дякони.

След опелото Негово Светейшество произнесе слово за покойника, с което обрисова неговата пастирска и обществена дейност, подчертавайки силната му вяра в Бога и великите Христови начала за добротворство и благочестив живот. (Виж словото на уводно място в настоящия брой).

ПРОЯВИ НА СОФИЙСКИЯ СВЕЩЕНИЧЕСКИ ХОР

По традиция и тази година с благословение на Негово Светейшество Патриарх Кирил, Софийският свещенически хор, под диригентството на Всеблагоевния свещеником Димитър п. Константинов, изнесе богослужебното пение на великия покаяен канон на св. Андрей Критски — в първата седмица от великия пост в софийските църкви: „Св. Неделя“, „Св. София“ и „Св. в.м. Димитър“, които св. служби бяха отслужени от епископите: Партений, Йосиф и Николай. В четвъртък, 3 март, хорът изнесе богослужението в гр. Самоков. Богомолците с дълбока духовна радост и наслада слушаха песнопенията. На края на св. служба Негово Преосвещенство Макариополският епископ Николай, който отслужи св.

служба, произнесе слово върху текста: „Душе моя, душе моя, востани, що спиш“. Клирът в града, начело с архиепископския си наместник отец Дашин, любезно посрещнаха, топло приеха и изпратиха своите събратя от София.

Съобщава: **свещ. Воин Илиев**

ОТКРИТА СТАРА ЦЪРКВА С МРАМОРНА ЦВЕТНА МОЗАЙКА В ГРАД САНДАНСКИ

На 4 март 1960 година при разкопаване на основи за нова сграда, на три метра в земята е открита стара църква.

Църквата има дължина, без олтара, 24 метра, а ширина 12 м.

В притвора на църквата е разкрита красива мраморна мозайка в пет карета, ширината на която е около 2 метра, а дължината общо около 12 метра.

Мозайката е цветна и в централното каре е даден ху-

бав исторически надпис на старогръцки език, който е напълно запазен.

На обекта са били директорът на Института по опазване паметниците на културата при Министерството на просветата и културата — арх. Борис Марков. Разпоредено е да се спре строежа на новата сграда, а да се започне разчистване на църквата.

От института в София са пристигнали научни работници — Теофил Иванов и др. заедно с директора на окръжния музей в град Благоевград — Димка Стоянова, които вече и с внимание работят.

На 5 март т. г. на обекта е бил Негово Високопреосвещенство Неврокопският митрополит Пимен, на когото Т. Иванов е дал сведения за ценното научно откритие. Първите предположения са, че откритата църква е от IV в.

Откритата стара църква е в центъра на града, в южния край на площада.

Работите по разчистване и проучване продължават.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковни служби на Негово Светейшество. На 7 март, I Православна неделя, Негово Светейшество Патриарх Кирил отслужи тържествена св. Литургия в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“. На Великия вход и при многостепенното след отпуст бяха споменати имената на предстоятелите на всички свети православни поместни църкви: Светейший Атинагорас, Архиепископ Цариградски, на Нови Рим и Вселенски Патриарх; Светейший Христофорос, Папа и Патриарх Александрийски и на цяла Африка; Светейший Теодосий, Патриарх Антиохийски и на целия Изток; Светейший Венедикт, Патриарх Иерусалимски и на цяла Палестина; Светейший Алексий, Патриарх Московски и на цяла Русия; Светейший Герман, Архиепископ Ипекски, Митрополит Белградски и Карловачки и Патриарх Сръбски; Светейший Ефрем, Патриарх Католикос Грузински; Светейший Юстинян, Митрополит Унговлахийски, Архиепископ Букурещки и Патриарх Румънски; Светейший Кирил, Патриарх Български; Блаженейший Макарий, Архиепископ Кипърски; Блаженейший Теоклит, Архиепископ Атински и на цяла Елада; Блаженейший Паисий, Митрополит Тирански и Албански; Блаженейший Макарий, Митрополит Варшавски и Полски; Блаженейший Иоан, Митрополит Пражки и Чехословашки.

Негово Светейшество произнесе слово за Православна неделя и благослови многобройните благочестиви християни, които изпълваха храма-паметник.

На 14 март, втора неделя на Великия пост, Негово Светейшество отслужи св. Божествена литургия в Ихтиманската църква „Св. Богородица“ по случай 125-годишнината от изграждането ѝ и произнесе слово за историческото значение на църквата. Протоиерей Димитър Попов, архиепископски наместник на Ихтиманска духовна околия, говори за тая историческа църква и приветства Светейшия Патриарх от името на православното изпълнение и благочестивите граждани на гр. Ихтиман.

Заседания на Св. Синод в пълен състав. На 28 март т. г. започват заседанията на Св. Синод в пълен състав, свикан на кратка извънредна пролетна сесия.

СССР дейно подпомага икономическото развитие на Индия. Според съобщение на ТАСС, между СССР и Индия е подписан нов търговски договор, по силата на който СССР отпуска на Индия заем от 1,5 милиарда рубли. В издаденото по тоя случай комюнике се казва, че отношенията между двете страни са тъй добри, както никога до сега в историята на двата народа.

Архиепископско посещение. Негово Високопреосвещенство Доростолският и Червенски Митрополит Михаил на 14 февруари т. г. е посетил с. Брестовене, Разградско, където отслужил св. литургия. Пред богомолците той произнесъл слово за блудния син. Произнесъл и приветствие към енорийския свещеник в селото Всеблагоевейния протоиерей Христо Ст. Ралчев по случай 60-годишнината на същия.

Свещенически конференции. От 16 до 27 февруари т. г. били проведени свещенически конференции в Русе, Разград, Попово, Силистра и Тутракан — Доростолска

и Червенска епархия, под ръководството на епархийския архиепископ Негово Високопреосвещенство Митрополит Михаил. Изнесени били докладите: „Характер на съвременната проповед“, „Българското свещенство и укрепването на българо-съветската дружба“ и „Българското свещенство и Червеният кръст“. Във встъпителното си слово Негово Високопреосвещенство, засегнал въпросите, включени в дневния ред и изтъкнал необходимостта от изповед във връзка със св. Четридесетница, а в заключителното слово дал напътствия на свещениците за добросъвестно изпълнение на пастирския им дълг. По време на конференциите били отслужени св. литургии, през време на които определени свещеници произнесли проповеди върху 2 Кор. 13:11 и 5:20.

— На 8 март т. г. в гр. Пловдив се е състояла служебна конференция на свещениците от Пловдив и Пловдивска духовна околия. Конференцията преминала под знака на борбата за мир, българо-съветската (църковна и народна) дружба и разоръжаването. В телеграма до Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил участниците в конференцията съобщават, че „докладите: „Борба за мир“ от иконом Павел Първанов и „Разоръжаването и християните“ от протоиерей Димитър Георгиев са подсилили още повече готовността на свещенството да посветят силите си в полза на благовестието на мира — върховно благо за Родината ни и всички народи, на дружбата със съветския народ, жизнено необходима за нас, и за разоръжаването, което се признава като единствено верен и сигурен път към омиротворяване, благоденствие и братска обич между всички люде“. Накрая свещениците уверяват Св. Синод и цялата наша обществено, че „това са за нас скъпи идеали, за които ние сме готови на всички жертви, на каквито сте готови и Вие, и целият наш народ“.

Конгресът на журналистите. На 12 март т. г. в София завърши работата си конгресът на Съюза на българските журналисти. Избран бе нов Управителен съвет, начело с Георги Боков, главен редактор на в. „Работническо дело“. Вечерта същия ден се състоя в Дома на българските журналисти при сърдечна обстановка среща между ръководителите на БКП и правителството с делегатите на конгреса.

Постановление за общественя ред в страната. Централният комитет на БКП и Министерският съвет на НРБ са издали Постановление, публикувано в печата на 13 март т. г., в което са набелязани конкретни мерки за опазване на общественя ред в страната. Съгласно постановлението „с оглед на по-нататъшното развитие на социалистическата демокрация борбата с неморалните, противообществени прояви в бъдеще ще се води не само от административните органи, но преди всичко по пътя на широко участие на трудещите се и обществените организации“, като ще бъдат създадени в страната доброволни отряди на трудещите се по осигуряване на общественя ред.